

60 godina HPD-a »Željezničar« u Zagrebu

Alan Čaplar, Zagreb

Dana 20. siječnja navršilo se 60 godina od osnutka Planinarskog društva »Željezničar« u Zagrebu. To je društvo od osnutka do danas jedno od najaktivnijih, najsvestranijih i najvećih planinarskih društava u Hrvatskoj. U proteklih 60 godina djelovanja ostvarilo je znatne uspjehe, a svestranu planinarsku aktivnost ostvarilo je napose radom svojih odsjeka i sekcija.

PD »Željezničar« bilo je uvijek i po broju članova jedno od najvećih planinarskih društava u Zagrebu i Hrvatskoj, najčešće prvo nakon PD-a »Zagreb« (»Zagreb-Matica«) i PDS-a »Velebit«. Već u prvoj godini samostalnog dje-

lovanja imalo je 888 članova, a sljedeće je godine premašeno i tisuću članova (1018). Najviše je članova bilo 1969. – ta je godina zaključena s 2.006 članova. Glavni pokretači takvog omasovljenja društva bili su, dakako, intenzivan i kvalitetan planinarski rad, sklonost masovnim akcijama i pogodnosti za članstvo pri korištenju kampa u Puntamiki i Sutomišćici te pri putovanjima željeznicom.

Zbog raznorodnih aktivnosti članstvo se već od osnutka društva grupiralo u odsjecima i sekcijama prema svojim sklonostima. U početku su postojala tri odsjeka (Špiljarski, Alpinstički i Vodički) i četiri sekcije (Markacijska,

Nekadašnji đачki dom Škole narodnog zdravlja na Oštrcu – današnji planinarski dom »Željezničar«

Zagrebački planinari željezničari na jednom od sletova planinara željezničara Jugoslavije (1979.)

Nema planinarske djelatnosti kojom se zagrebački planinari željezničari nisu bavili a da u tome nisu postigli vrhunske rezultate

Omladinska, Foto sekcija i Radio sekcija). Tijekom godina aktivnost društvenih sekcija, odsjeka i skupina uvelike je varirala, neke su se gasile, neke se nove osnivale, a neke mijenjale status (dio vremena djelovale su pod imenom sekcija ili odsjek, a dio vremena kao odbor ili komisija). Rezultat toga je jedan kuriozitet – HPD »Željezničar« je planinarsko društvo s vjerojatno najvećim brojem raznolikih sekcija osnovanih tijekom svoje povijesti, odnosno s najrazgranatijom aktivnošću u Hrvatskoj.

Jedini odsjeci koji stalno djeluju od osnutka do današnjih dana jesu alpinistički i speleološki. Alpinistički odsjek proslavio se sponima i sudjelovanjem u ekspedicijama u Kavkazu, na Grenlandu, u Centralnim Alpama, Andama i gotovo svim planinama bivše Jugoslavije te organiziranjem brojnih penjačkih logora. Istražujući špilje i jame, Speleološki odsjek prikupio je i na svjetlost dana iznio bezbrojne dragocjene podatke o našem podzemlju. Odsjek je imao važne akcije i izvan naše zemlje, npr. posjet

jami Berger u Francuskoj u sklopu Hrvatske speleološke ekspedicije u duboke jame Francuske (sudjelovalo je 8 članova) i speleološka ekspedicija u Maroko 1983. godine. Još od 1951. Odsjek izdaje stručni časopis »Speleolog« te razmjenjuje stručnu literaturu sa svim speleološkim odsjecima u zemlji i s četrdesetak zemalja u svijetu. U prostorijama u potkrovlju Odsjek ima vrlo uredno sredenu kartoteku objekata, knjižnicu i malen speleološki muzej.

Omladinska sekcija prvi je put osnovana 1953., no njezin rad i rad njezinih nasljednica nije tijekom godina bio postojan. Svoj vrhunac sekcija je dosegla krajem sedamdesetih godina, kada su članovi izdavali omladinski list »OSA«, vrlo sadržajan i pristupačan svim članovima društva, i kada je na sastancima nerijetko sudjelovalo i više od stotinu članova. Vrlo je aktivna bila sekcija pionira, kao što je to danas skupina »Gojzeki«.

Stariji članovi okupljali su se najviše u Sekciji vodiča, Seniorskoj sekciji, Sekciji »Gorani« i Sekciji društvenih izleta, koje su organizirale najviše masovnih društvenih izleta. Te su sekcije ponijele uglavnom i najveći teret društvenog rada – uređenja prostorija u Trnjanskoj ulici 5b i planinarskog doma na Oštrcu. Radi popularizacije planinarstva na sastancima su se često priredivala popularna predavanja uz filmove i dijapozitive o našim planinama, turističkim

objektima, o posjetima raznim zemljama i slično, a povremeno su se organizirale i raznovrsne proslave i društvene veselice.

Specifične interese mnogi su članovi zadovoljavali sudjelujući u radu visokogorske, skijaške, sanjkaške, glazbene, markacijske, gospodarske, propagandne, fotografske i radio-sekcije. U vrijeme dok je u Društvu djelovala Ski-sekcija, svake su se godine organizirali skijaški tečajevi i natjecanja na Oštrcu. Budući da se u početku teško nabavljala planinarska i skijaška oprema, Društvo je preko ekonomata izdavalo na revers planinarske rekvizite kao što su planinarske cipele, košulje, vjetrovke, hlače, naprtnjače, cepini i drugo. Na sličan način i danas Alpinistički i Speleološki odsjek svojim članovima posuđuju potrebnu opremu.

Nije uobičajeno da planinarska društva posjeduju i upravljaju zemljištem na obali mora, no HPD »Željezničar« godinama je upravljao ljetnim kampom na Puntamiki u Zadru – sve do 1976., kada je započelo uređenje novoga kampa od oko 5.000 četvornih metara u Sutomišćici na otoku Ugljanu. Kamp-odsjek koji je skrbio o kampovima u Zadru i na otoku Ugljanu desetljećima je bio jedan od najmasovnijih u Društvu

jer je ljetni kamp na moru omogućivao članovima i njihovim obiteljima da ljetuju uz minimalne troškove. Na prvom kampu bilo je 12 članova sa 168 dana, a 1969. godine 2006 članova s 22.890 dana boravka (do kraja 1969. bilo je ukupno 172.999 noćenja).

Još prije osnutka samostalnoga PD-a »Željezničar«, planinari željezničari preuzeli su skrb o bivšem domu narodnog zdravlja (691 m) na Oštrcu u Samoborskom gorju. Tijekom

Drugoga svjetskog rata dom je bio zapušten i oštećen pa su ga planinari željezničari iz FD-a »Lokomotiva« dobrovoljnim radom 1946. i 1947. obnovili i uredili za planinarske potrebe. Tako je planinarski dom na Oštrcu elektrificiran i do danas više puta obnavljan i popravljan. Da bi prilazi do doma na Oštrcu bili lakši i sigurniji, članovi Markacijske sekcije trasirali su i markirali više planinarskih putova te postavili brojne putokaze. Osim na Oštrcu, HPD »Željezničar« skrbi i o nekim putovima na Medvednici i Velebitu te na otoku Pagu.

Nije moguće ovdje nabrojiti sve pothvate i sva postignuća što ih je ostvario HPD »Željezničar« jer često nedostaje točna evidencija. Glavnina rezultata ipak je zabilježena u prigod-

MARKO DUVIŠI

Članovi Alpinističkog odsjeka HPD-a »Željezničar« 20. rujna 2008. pod Prisojnikom

VLADO BOŽIĆ

Polaznici speleološke škole »Željezničara« 2004. u Veternici

ALAN ČAPLAR

Planinarski podmladak »Željezničara« - sekcija »Gojzeka« 2007. na Kamenjaku

nim zbornicima koje Društvo izdaje svakih deset godina. Među najznačajnijim društvenim akcijama spomenimo veliku izložbu održanu 1954. povodom 80. obljetnice planinarstva u Hrvatskoj, koju je posjetilo više od 2600 planinara i ljubitelja prirode te 4. slet planinara željezničara Jugoslavije u Zadru 1964. o 90-godišnjici planinarstva u Hrvatskoj, koji je okupio dotad rekordan broj posjetitelja (1.008). Društvo je poslije još dvaput bilo domaćin sletova planinara željezničara Jugoslavije i to 11. sleta na Japetiću i 22. sleta u Kumrovcu. Prigodom završne proslave 100. obljetnice planinarstva u Hrvatskoj, Društvo je 18. svibnja 1975. ugostilo oko 6.000 planinara koji su toga

dana prešli preko Oštrca (to je bio, po svemu sudeći, najbrojniji posjet Oštrcu u povijesti). Valja ovdje još posebno spomenuti redovito sudjelovanje na tradicionalnim susretima sa željezničarskim planinarskim društvima i svestranu suradnju s njima, koja je rezultirala uspostavom Koordinacijskog odbora planinarskih društava željezničara Jugoslavije (KOPDŽJ). Odbor je povezivao rad svih željezničarskih planinarskih društava u Jugoslaviji te izdavao vlastiti bilten, koji je donosio informativne i stručne članke, a vodeću ulogu u svim poslovima imali su upravo članovi zagrebačkoga »Željezničara«. Tradicija suradnje začeta je na proslavi Dana željezničara na Oštrcu i otkrivanju biste Janku Gredelju u travnju 1960., kada su članovi zagrebačkoga »Željezničara« predložili da se ubuduće svake godine održava slet planinara željezničara i da svaki put jedno od planinarskih društava željezničara bude organizator sleta.

Članovi »Željezničara« izveli su ukupno nekoliko desetaka tisuća društvenih i pojedinačnih izleta po Hrvatskoj, planinama u republikama bivše Jugoslavije te u inozemstvu – na svim kontinentima. Među tim izletima posebno su mjesto zauzimali tradicionalni sletovi i susreti željezničarskih planinarskih društava iz cijele Jugoslavije. Međunarodna suradnja nastavila se i nakon raspada Jugoslavije. Osim toga, članovi su sudjelovali i na brojnim planinarskim orijentacijskim natjecanjima, a svake druge godine naizmjenice s PD-om »Japetić« iz Samobora organizirali su jedno od najmasovnijih orijentacijskih natjecanja u Hrvatskoj – Memorijal »Janko Mišić«. Društvo aktivno sudjeluje u svim akcijama HPS-a i Planinarskog saveza Zagreba, kao i u akcijama drugih planinarskih društava iz grada Zagreba i zagrebačke regije.

Članovi su sudjelovali i na svim tradicionalnim sletovima planinara Jugoslavije i Hrvatske, kao i na raznim drugim pokrajinskim planinarskim sletovima. Društvo je uvijek imalo razvijenu suradnju s HPS-om i PSZ-om te s desecima planinarskih društava širom Hrvatske, ali i s brojnim društvima iz susjednih zemalja. Suradivalo je sa Savezom fizičke kulture i SIZ-om fizičke kulture općine Trnje, s Osnovnom

samoupravnom interesnom zajednicom kulture i fizičke kulture željezničkog čvora Zagreb, s Udruženom samoupravnim interesnom zajednicom fizičke kulture grada Zagreba, sa sindikalnim organizacijama i radnim organizacijama u sklopu ŽTP-a Zagreb, poslije holdinga Hrvatskih željeznica. Suradnja s beogradskim »Željezničarom« bila je 1977. osnažena čak bratimljenjem dvaju društava.

Sve vrijeme posebna se pažnja pridavala planinarskom školovanju članova. Društvo je organiziralo nekoliko desetaka općih i malih planinarskih škola te alpinističkih, speleoloških i visokogorskih škola i tečaja, a mnogi su članovi postigli i više stupnjeve planinarskog obrazovanja, stekavši naslov alpinista, speleologa, vodiča, gorskih spašavatelja. Neki su postali i instruktori u tim djelatnostima. Ponajbolji članovi postigli su zapažene rezultate i vrhunska dostignuća na alpinističkim ekspedicijama, speleološkim istraživanjima i drugim specijaliziranim akcijama.

U novije je vrijeme mnoge članove privuklo hodanje planinarskim obilaznicama. Društvo je tako ustanovilo natjecanja »Planinar - transversalac« i, poslije, »Gojzericu« te osnovalo pet obi-

laznica – Hrvatske planinarske kuće, Špiljama Lijepe Naše, 50 vrhova za 50 godina HPDŽ-a, Četiri godišnja doba na Oštrcu i Istarski planinarski put. Već su godinama članovi zagrebačkog »Željezničara« na vrhu svih statistika vezanih uz planinarske obilaznice.

Za društveni rad mnogi su članovi dobili brončane, srebrne i zlatne znakove priznanja HPS-a (PSH-a) i PSJ-a. I samo Društvo dobilo je plaketu PSH-a i zlatni znak PSJ-a, a najviše primljeno priznanje bio je državni orden bratstva i jedinstva sa srebrnom zvijezdom, koji je Predsjedništvo Jugoslavije dodijelilo društvu 1980. Bilo je to najviše priznanje što ga je moglo primiti neko planinarsko društvo.

Tijekom proteklih 60 godina rada mnogo se toga izmijenilo, a najviše članovi. Neki od osnivača još su i danas aktivni, a mnogih članova više nema među nama. Mnogi su članovi započeli svoj planinarski staž u »Željezničaru«, zauvijek zavoljeli prirodu, rad i Društvo i – ostali im vjerni. Mnogi članovi – neki više, neki manje – žrtvovali su mnogo slobodnog vremena za Društvo. Zahvaljujući ponajprije njima HPD »Željezničar« već se desetljećima ubraja među najbolja planinarska društva u Hrvatskoj.

Članovi Sekcije društvenih izleta HPD-a »Željezničar« kod planinarske kuće »Čičo« pod Trtrom u veljači 2001.